

Návrh stanoviska vlády SR voči obmedzeniam na voľný pohyb osôb na pracovné trhy členských štátov Európskej únie

Vychádzajúc zo Zmluvy o prístupí Slovenskej republiky k Európskej únii (ďalej len „zmluva o prístupí“) citlivú problematiku otvorenia pracovného trhu dôkladne posudzoval každý zo súčasných štátov počas procesu jej ratifikácie aj po ňom. Príslušné rozhodnutie o otvorení svojho trhu práce môžu súčasné členské štáty prijať kedykoľvek aj po rozšírení EÚ.

Slovenská republika má možnosť vyhlásiť pred vstupom do EÚ, že od 1. mája 2004 ponechá v platnosti rovnocenné opatrenia na ochranu svojho trhu práce v rozsahu ako ich uplatnia súčasné členské štáty voči občanom SR, pritom starostlivo sledovať situáciu na svojom trhu práce, vyhodnocovať ju a prijímať i opatrenia, ktoré budú smerovať k liberalizácii tohto režimu.

Rozhodnutie nových členských štátov v otázke uplatnenia rovnocenných obmedzení na svojich trhoch práce môže vplývať na postoje obyvateľstva a politikov súčasných členských štátov, na ktorých základe sa EÚ zhodla na prechodnom 7-ročnom období (2 + 3 + 2).

Z uvedených dôvodov je zo strany Slovenskej republiky potrebné dôsledne zvážiť ako sa bude postupovať v tejto otázke. *Ide predovšetkým o stanovisko voči súčasným členským štátom, keďže voči prístupujúcim štátom ide o jednoznačné otvorenie trhu práce v súlade so zmluvou o prístupí. Súčasnú pozíciu prístupujúcich členských štátov hovoria v prospech otvorenia pracovného trhu.*

Principiálnym východiskom, obdobne ako v etape prípravy na vstup do EÚ, resp. v etape negociačných rokovaní, je umožniť pre občanov SR prístup na trhy práce všetkých súčasných i prístupujúcich členských štátov. Teda umožniť našim občanom využívať všetky svoje práva v rozšírenej Európe, vrátane voľného pohybu za prácou a súčasne odstrániť všetky administratívne prekážky v SR brániace tomuto základnému princípu.

Stratégia rozhodovania SR vyplývajúca zo základných zmluvných východísk je založená na týchto alternatívach:

- otvorenie svojho trhu práce vo vzťahu k súčasným členským štátom (vo vzťahu k prístupujúcim členským štátom je to jednoznačné otvorenie v súlade so zmluvou o prístupí). V prípade závažného narušenia nášho trhu práce, by SR mohla využiť ochrannú klauzulu kedykoľvek počas 7 rokov, ale len vo vzťahu k prístupujúcim členským štátom,

- rovnocenné (recipročné) riešenie – SR môže od 1. mája 2004 vo vzťahu k tým súčasným členským štátom, ktoré prostredníctvom Komisie neoznámili, že otvárajú svoj trh práce, ponechať v platnosti rovnocenné opatrenia a teda neotvoriť voči týmto štátom svoj trh práce. Treba počítať s tým, že súčasné členské štáty sa môžu, aj po otvorení svojho trhu práce v prípade jeho závažného narušenia, vrátiť k obmedzeniu prístupu, avšak len s využitím ochrannej klauzuly. V takomto prípade by však opätovné zavedenie recipročných opatrení zo strany SR voči danému štátu nebolo možné.

Strategickou prioritou, resp. najväčším integračným záujmom SR pri rokovaní na každej bilaterálnej a multilaterálnej úrovni, je čo najskoršie otvorenie trhu práce pre občanov SR v najväčšom počte súčasných členských štátov EÚ.

V súčasnosti platné bilaterálne zmluvy o zamestnávaní so súčasnými a prístupujúcimi štátmi EÚ zostávajú v platnosti aj po vstupe do EÚ. Podľa zmluvy o prístupí môžu byť tieto zmluvy zmenené len smerom k zlepšeniu dohodnutých podmienok. SR má málo bilaterálnych dohôd so súčasnými členskými štátmi (s Nemeckom: o zamestnávaní na 3 mesiace a na rok; o výmene stážistov: s Fínskom, Luxemburskom) ako aj s prístupujúcimi štátmi (Česko, Poľsko, Maďarsko).

Pri uplatnení alternatívy úplného otvorenia slovenského trhu práce pre občanov súčasných členských štátov EÚ vyplynie zo stanoviska vlády SR podnet pre členské štáty preskúmať a zvážiť opodstatnenosť uplatňovania prechodného obdobia zo strany súčasných členských štátov EÚ voči SR, a to ešte pred prístupím alebo kedykoľvek po prístupí, pokiaľ uplatňujú prechodné obdobie. Rovnako možno predpokladať stimul pre investorov – odbúranie administratívnych prekážok pri zamestnávaní občanov členských štátov, a tiež odbúranie administratívnych nákladov v rezorte MPSVR SR (úrad práce, sociálnych vecí a rodiny) na povolenia na zamestnanie pre občanov členských štátov EÚ. Povolenia na zamestnanie by SR pochopiteľne uplatňovala len vo vzťahu k občanom tzv. tretích krajín.

S ohľadom na veľmi nízku pravdepodobnosť hromadného prílevu pracovnej sily zo súčasných členských štátov na slovenský trh práce, ktorý by ohrozil jeho situáciu (aktuálne údaje vydaných pracovných povolení v SR tomu nasvedčujú), by SR politicky a argumentačne profitovala z tohto gesta vo vzťahu k súčasným členským štátom a pridala sa na stranu väčšiny prístupujúcich členských štátov, ktoré napriek prijímaným opatreniam súčasnými členskými štátmi, svoj trh otvoria bez obmedzení.

Z alternatívy jednostranného otvorenia svojho trhu práce vyplýva, že SR nebude uplatňovať možnosť vyplývajúcu zo zmluvy o prístupí na prijatie rovnocenných opatrení a zostane len možnosť na prípadné prijatie ochrannej klauzuly, avšak len voči novým členským štátom v prípade vážneho ohrozenia alebo narušenia trhu práce. Tiež však možno očakávať zvýšenie konkurencie na trhu práce v SR, osobitne pre stredný manažment v podnikoch zahraničných zamestnávateľov.

Pri uplatnení alternatívy recipročného riešenia na ochranu slovenského trhu práce pred vstupom do EÚ bude mať SR možnosť prijať rovnocenné opatrenia na ochranu slovenského trhu práce a tým možnosť zamedzenia prípadnému nepredvídanému prílevu pracovníkov z daných členských štátov na trh práce SR, a tiež možnosť použitia práva daného zmluvou o prístupí zo strany SR požiadať Radu o ďalšie preskúmanie nevyhnutnosti uplatňovania prechodného obdobia aj počas ďalšieho 3-ročného prechodného obdobia.

Z alternatívy recipročného riešenia na ochranu slovenského trhu práce vyplýva len čiastkové zníženie administratívnych nákladov v rezorte MPSVR SR (úrad práce, sociálnych vecí a rodiny) na povolenia na zamestnanie pre občanov tých členských štátov EÚ, ktoré otvoria svoj trh práce. Povolenia na zamestnanie by SR uplatňovala vo vzťahu k občanom tých členských štátov, ktoré pre občanov SR neotvoria svoj trh práce a pochopiteľne vo vzťahu k občanom tzv. tretích krajín. Tiež možno očakávať, že z hľadiska vstupu zahraničných investorov možno považovať rovnocenné opatrenia za kontraproduktívne, pretože predstavujú administratívne prekážky zamestnávania. V tejto súvislosti je potrebné

zdôrazniť, že od 1. 5. 2004 bude vo všetkých súčasných členských štátoch liberalizované právo na etablovanie sa samostatne zárobkovo činných osôb z prístupujúcich členských štátov.

Vecne príslušným na zabezpečenie „work permits for monitoring purposes – pracovných povolení na účely evidencie“ je Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré spolu so Sociálnou poisťovňou budú priebežne zabezpečovať štatistické informácie v súlade s nariadením Rady (EHS) č. 311/76, a to najmä informácie založené na štátnom občianstve, pohlaví, veku, ale i regiónoch a odvetviach.

Návrh stanoviska SR voči obmedzeniam na voľný pohyb osôb na pracovné trhy členských štátov Európskej únie (ktoré bude zaslané nôtou zastupiteľským úradom tých členských štátov EÚ, ktoré sa rozhodli uplatňovať prechodné opatrenia vo vzťahu k slovenským občanom od 1. 5. 2004)

V súvislosti s nadchádzajúcim členstvom Slovenskej republiky v Európskej únii od 1. mája 2004, vláda Slovenskej republiky vyjadruje svoj zásadný nesúhlas s opatreniami, ktoré prijímajú súčasné členské štáty na zamedzenie prístupu občanov nových členských krajín na svoje pracovné trhy. Problematika otvorenia pracovných trhov pre nové členské štáty EÚ po vstupe do EÚ bola viac než dostatočne diskutovaná v rámci prístupových negociácií, kedy viaceré členské štáty mali počas rokovaní iný, otvorenejší prístup.

Obavy s voľným pohybom pracovných síl existovali už pri predchádzajúcich rozšíreniach EÚ, avšak sa v konečnom dôsledku nepotvrdili. Vláda Slovenskej republiky apeluje na členské štáty EÚ, aby nedali priestor predsudkom a vychádzali z reálnych predpokladov migrácie, keďže prechodné obdobia nie sú zdôvodniteľné ani politicky. Slovenská republika je zástancom štyroch základných slobôd garantovaných občanom EÚ, čoho dôkazom sú uskutočňované reformy v krajine. K implementácii cieľov stanovených Lisabonskou stratégiou, ku ktorým sa Slovenská republika jednoznačne hlási, je otvorený, flexibilný a jednotný trh práce Európskej únie jednou zo základných podmienok pre dosiahnutie kohézie a udržateľného rozvoja EÚ v podmienkach rozšírenej EÚ.

a) v prípade schválenia vládou alternatívy č. I:

Vláda Slovenskej republiky napriek opatreniam, ktoré členské štáty EÚ prijímajú na zamedzenie prístupu slovenských občanov na svoje trhy práce oznamuje, že trh práce Slovenskej republiky otvára pre všetkých občanov Európskej únie bez obmedzenia.

b) v prípade schválenia vládou alternatívy č. II:

Vláda Slovenskej republiky s ohľadom na prijímané opatrenia členskými štátmi EÚ na zamedzenie prístupu slovenských občanov na svoje trhy práce oznamuje, že voči tým členským štátom EÚ, ktoré tieto opatrenia zavádzajú, uplatní rovnocenné recipročné opatrenia týkajúce sa prístupu občanov týchto krajín na trh práce Slovenskej republiky.

Záver:

Základnými faktormi, ktoré SR pri rokovaníach o podmienkach vstupu do EÚ uplatňovala a zvažovala, bolo očakávanie hospodárskeho a sociálneho rozvoja, nie príliš veľká mobilita a emigračná tradícia v SR, existencia rodinných sietí, situácia na trhu práce, príjmové rozdiely, geografická blízkosť, kultúrne a jazykové rozdiely. Tieto faktory budú v rôznej miere určujúce aj po 1. máji 2004.

Na rokovanie vlády sa predkladá návrh uznesenia, pri prijatí ktorého sa vláde odporúča rozhodnúť medzi týmito dvomi alternatívami:

- I. otvorenie slovenského trhu práce pre občanov všetkých členských štátov Európskej únie, alebo**
- II. uplatňovanie rovnocenných opatrení pre tie súčasné členské štáty, ktoré neotvorili svoj trh práce pre slovenských občanov.**